

*Оксана Гудошник,
кандидат філологічних наук, доцент,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
м. Дніпро, Україна*

МЕДІАТИЗАЦІЯ ВОЄННИХ СВДЧЕНЬ: ПЛАТФОРМИ, КАНАЛИ, ІНСТРУМЕНТИ

Російсько-українська війна стала не тільки найжорсткішим конфліктом ХХІ століття, але й найбільш висвітлюваною в медіа. Останньому сприяло масове залучення українців до Інтернету: 86 % [2] проти 54 % у 2014 році, при цьому частка мобільного трафіку зросла до 83 %. Згідно з даними Київського міжнародного інституту соціології, відбулося «велике переселення» в онлайн для пошуку новин [1]. Саме інтернет-інструментарій став засадничим у документуванні війни. З появою офіційних сайтів фіксації злочинів, численних платформ, каналів, проєктів та авторських ініціатив простір свідчень війни набув структурованості та чіткої мотивації – створити «текст війни», де окремі голоси стануть частиною цілісного наративу.

У величезному дискурсі воєнного сторителінгу, поширеного соціальними мережами, різноманітними платформами, сайтами та ЗМІ ми виокремили найпоказовіші тенденції архівації свідчень війни.

I. Офіційні ресурси збору свідчень стали одними з перших платформ створення архіву доказів злочинів проти людяності та воєнних злочинів. У цьому напрямі координаційна функція в умовах воєнного стану належала *Офісу Генпрокурора*. Об'єднана платформа <https://warcrimes.gov.ua/>, створена на початку війни (6 березня 2020), стала закритим архівом, з яким працюють правоохоронні та державні органи. Можливість використання свідчень як юридичного доказу фахівцями платформи розглядалось як засадниче завдання з відповідною систематизацією та перевіркою наданої інформації, а статистика даних ресурсу стала надійним джерелом для медіа.

Українська Гельсінська спілка з прав людини у співпраці з місцевими установами документування воєнних злочинів унаочнила роботу обласних центрів зі збору свідчень війни у вигляді окремих кейсів та спецпроєктів [3]. Медійний складник роботи Гельсінської спілки представлено ініціативою «Трибунал для Путіна» (<https://t4pua.org/>) з можливістю обрати тематичну категорію та прочитати інтерв'ю, подивитися відеоматеріали на ютуб-каналі Харківської правозахисної групи (<https://www.youtube.com/c/KhpgOrg/videos>).

Онлайн-музей «Голоси мирних» (<https://civilvoicesmuseum.org/>) з 2014 року збирає історії свідків подій війни, різноматематичні колекції об'єднують понад 71 тисячу споминів очевидців. Мультиканальна система комунікації дозволяє документувати історії через сайт, телеграм-канал та соціальні мережі, телефоном на гарячу лінію, електронною поштою тощо. Тривомність платформи зумовлює максимальну доступність для різних видів аудиторії – національної та міжнародної. Наскрізна система тегування дозволяє знайти відповідний матеріал та оцінити його в контексті інших свідчень. Медійна підтримка проєкту спирається на активну громадську діяльність музею в поширенні зібраних колекцій, кооперацію з засобами масової інформації (окремі історії розміщували ресурси #Буква, gordonua.com, телеграм-канал «Будь у безпеці! Переселенці»). Інтегрований підхід до комунікацій, різноманітність контенту сприяли міжнародному визнанню роботи онлайн-музею (премії Global Digital PR Awards 2022; The Drum Awards for Social Purpose; членство в Oral History Association).

II. Друга група платформ об'єднана за принципом залучення колекцій життєвих історій до цілісних інформаційних концепцій та створення своєрідних інформаційних хабів не тільки для ознайомлення з українськими подіями, але й для

надання матеріалів для світових медіа. Для цієї групи визначальними були завдання збереження та поширення контенту; співпраця з різними медіа, архівами, громадськими організаціями та фондами.

Мультимедійна платформа для закордонної аудиторії war.ukraine.ua створена в співпраці з Міністерством закордонних справ України. Нестандартність концепції ресурсу полягає в поєднанні офіційного контенту та сучасних медійних інструментів (візуалізована статистика, експлейнери, лонгриди, фоторепортажі, інтерв'ю зі свідками, портретні нариси). Показовою є колаборація з українськими інформаційними джерелами (New voice, Українська правда, Reporters.). Ефективність такої концепції очевидна – контекстність подій в Україні, верифікація та перевіреність джерел, багатомовність, якість матеріалів, наочність та активне використання сучасних мультимедійних засобів зацікавлюють міжнародну аудиторію.

Інформаційна платформа *Архів війни* працює як унікальний хаб зі збору та збереження цифрових матеріалів про події в Україні з початку повномасштабного вторгнення. Мета авторів проєкту – створити загальний каталог воєнних злочинів для справедливого представлення подій у правовому та публічному дискурсах (<https://ukrainewararchive.org/>). До архіву включені понад 300 інтерв'ю зі свідками війни та воєнних злочинів.

Орієнтацією на три інформпростори (російський, український, західний) пояснив концепцію свого ютуб-каналу *Ukrainian Witness* засновник Віталій Дейнега: «Це будуть хроніки непростого часу, які наші діти будуть дивитися на уроках історії України» (<https://www.youtube.com/c/UkrainianWitness>). На ресурсі представлені як розлогі інтерв'ю з героями, так і репортажі з місця подій, прямі трансляції, поради, тематичні інтерв'ю. Завдання – поширення інформації про війну – вирішується ресурсом через надання готових сюжетів та репортажів.

Нові умови та технології, потужний процес медіатизації всіх сфер життя докорінно змінюють інформаційний дискурс війни, де голоси свідків стають вагомим складником процесу формування національної пам'яті. Не загубити голос співгромадян – спільна мета медіа, історії та науки. Платформи, ютуб-канали, шпальти та колонки українських і світових медіа, телепрограми та новинні сюжети, соціальні мережі та месенджери, застосунки в мобільному телефоні, чат-боти – голоси війни потужною хвилею 24/7 заповнюють інформаційний простір. Документування історії “тут і зараз” дозволяє зберегти трагічний досвід війни, і, разом з тим, потребує нових підходів та методів збору, кодифікування та систематизації, відповідних швидкоплинному часу. Вагомість медійного складника, як невід'ємної частини сучасного процесу документування, зумовлена цілком зрозумілим під час воєнних дій інформаційним протистоянням. Медіа стають найпотужнішим фактором формування суспільної думки, впливовим чинником становлення національного спротиву, джерелом, інструментом і архівом колективної пам'яті.

Список використаної літератури

1. Демократія, права і свободи громадян та споживання медіа в умовах війни: результати дослідження КМІС для Опори. Київський міжнародний інститут соціології. URL: <https://kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=1132&page=1>.
2. Дослідження newage. 2022: digital-ринок України. *Newage*. URL: <https://newage.agency/uk/blog-uk/doslidzhennya-newage-2022-digital-rinok-ukraini/>.
3. Медіатизація воєнних свідчень: платформи, канали, інструменти. Презентація (16 травня 2023). URL: https://www.researchgate.net/publication/370783951_Mediatizacia_voennih_svidcen_platформи_kanali_instrumenti.